

REALIZACIJA USTAVNIH PRAVA TE POVIJEST ALBANSKE NACIONALNE MANJINE U GRADU OSIJEKU

TOMISLAV NEDIĆ
Pravni fakultet
Sveučilišta J.J. Strossmayera
HR-31000 Osijek
nedict@gmail.com

UDK 342.7
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno/Received: 3.10.2015.
Prihvaćeno/Accepted: 30.10.2015.

U ovom radu, konceptualno podijeljenom u pet poglavlja, autor proučava, analizira te, naposljetku, predočava na koji je način albanska nacionalna manjina u gradu Osijeku uspjela realizirati svoja prava koja joj pripadaju na temelju unutarnjeg prava Republike Hrvatske te pravnog poretka međunarodne zajednice. Autor po prvi puta u znanstvenoj praksi analizira te podvodi pod pravni supstrat, jezični, kulturni te nacionalni identitet albanske nacionalne manjine na području grada Osijeka te cijele Slavonije i Baranje. Prva dva poglavlja odnose se na cjelokupnu osnovu zaštite prava nacionalnih manjina koju je nužno obraditi i predočiti kako bi se isto pravno stanje mogli podvesti pod subjekt i tematiku ovo rada, odnosno albansku nacionalnu manjinu u gradu Osijeku. U trećem se poglavlju, kao uvod u albanski nacionalni identitet u Republici Hrvatskoj, obrađuje albanska nacionalna manjina na području cijele Republike Hrvatske. Zadnje i ključno poglavlje koncipirano je od dva dijela: povijesti albanske nacionalne manjine te realizacije njihovih zajamčenih prava na području grada Osijeka, ali i cijele Osječko-baranjske županije.

Ključne riječi: nacionalna manjina, prava, Albanci, povijest, grad Osijek, jezik, kultura

1. UVODNA RAZMATRANJA

Tijekom 20. stoljeća i burnih događaja u tadašnjoj Europi postupno se javlja potreba za zaštitom nacionalnih manjina u pojedinim državama. Tijekom godina donesen je velik broj međunarodnih dokumenata kojima je cilj zaštititi nacionalne manjine te omogućiti im ostvarivanje njihovih prava na najefikasniji te najefektivniji način.

Republika Hrvatska išla je istim putem te je vlastitim pravnim aktima zaštitila nacionalne manjine, omogućivši svakoj ostvarenje i realizaciju prava *ipso facto* u pogledu očuvanja

njihove jezične, kulturne, povijesne i nacionalne baštine. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine u Republici Hrvatskoj popisane su sveukupno 22 nacionalne manjine, među kojima je i albanska nacionalna manjina (0.41% od ukupnog stanovništva).¹ Albanska nacionalna manjina duguje niz godina prisutna na prostorima Republike Hrvatske njegujući vlastitu kulturu, jezik te tradiciju. Njihova dugoročna predanost i organiziranost stvorila je velik broj udruga i zajednica kojima je glavni cilj očuvanje albanske nacionalne, jezične i kulturne baštine.

Velik dio pripadnika albanske nacionalne manjine prisutan je i u Slavoniji i Baranji te glavnom gradu iste regije- Osijeku. U gradu Osijeku pripadnici albanske nacionalne manjine, vlastitom voljom i htijenjem te organiziranošću, ostvaruju velik dio svojih ustavnih prava, a koja emaniraju iz sofisticirane međunarodne zaštite nacionalnih manjina. Albanska nacionalna manjina u gradu Osijeku uistinu može biti primjer kvalitetne organiziranosti i ostvarivanja subjektivnih prava jedne nacionalne manjine.

2. OPĆE POSTAVKE ZAŠTITE PRAVA NACIONALNIH MANJINA

Poraz i raspad multinacionalnih carstava (Austro-Ugarska, Njemačka, Osmansko Carstvo) u Prvome svjetskom ratu samo su djelomično pridonijeli ostvarivanju načela samoodređenja naroda.² I u novostvorenim manjim državama, uz jedan dominantan narod živjele su brojne manjine.³ Pobjedničke savezničke velesile nastojale su međunarodnim dokumentima etničkim manjinama u državama srednje i južne Europe osigurati poštovanje temeljnih ljudskih prava.⁴

Postoje različita mišljenja od tome na koji način pravilno definirati pojam „nacionalna manjina“. Među njima se najčešće citira talijanskog profesora Capotortija, posebnog izvjestitelja UN-a o tome pitanju. Prema Capotortijevu mišljenju, manjina je: „skupina brojčano manja od ostatka pučanstva neke države, u nedominantnom položaju, pripadnici koji su građani te države te

¹ Službene stranice Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, 14.3.2015. URL: http://www.uljppnm.vlada.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=14

² J. Andrassy et al, Međunarodno pravo 1, Školska knjiga, Zagreb, 2010., str. 412.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

imaju etničke, vjerske ili jezične značajke različite od značajki ostatka pučanstva i, makar implicitno, iskazuju osjećaj (uzajamne) solidarnosti usmjeren k očuvanju svoje kulture, tradicije, vjere ili jezika.“⁵

Svrhu manjinske zaštite objasnio je na općenit način Stalni sud međunarodne pravde u savjetodavnom mišljenju iz 1935. o Manjinskim školama, upravo u Albaniji, čija je nacionalna manjina u Hrvatskoj predmet našeg proučavanja. Sud izriče da „ideja koja je u osnovi ugovora, o zaštiti manjina, jest da osigura društvenim skupinama inkorporiranim u neku državu, čije je stanovništvo po rasi, jeziku ili vjeri različito od njezina, mogućnost miroljubive koegzistencije i srdačne suradnje s njezinim stanovništvom, ali čuvajući pri tome značajke po kojima se on razlikuju, od većine, zadovoljavajući i zahtjeve koji iz toga proizlaze.- Da bi se taj cilj postigao, dvije stvari smatraju se potrebnima i one čine predmet odredaba tih ugovora.- Najprije, osigurati da se državljani koji pripadaju manjinama po rasi, vjeri ili po jeziku, nađu u potpunoj ravnopravnosti s drugim državljanima te zemlje.- Zatim osigurati manjinskim skupinama pogodne načine da očuvaju svoje etničke osobine, tradiciju i nacionalnu fizionomiju.“⁶

Pravni položaj i zaštita manjina uređeni su međunarodnim konvencijama, bilateralnim sporazumima, Ustavom, Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina.⁷

Ustavna prava o zaštiti nacionalnih manjina emaniraju iz onih zaštićenih međunarodnim pravom. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina⁸ dopunjuje Ustav Republike Hrvatske⁹ u pogledu zaštite prava nacionalnih manjina. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina u skladu je sa svim međunarodnim konvencijama i sporazumima na koje se Republika Hrvatska obvezala. Iste konvencije i sporazumi predstavljaju i temeljne međunarodne izvore zaštite prava nacionalnih manjina.

⁵ V.- Đ. Degan, Međunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb, 2011., str. 512.

⁶ Ibid.

⁷ M. V. Mukić, Opći pravni rječnik, Narodne novine, Zagreb, 2006., str. 503.

⁸ Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, Narodne novine 155/02, 47/10, 80/10, 93/11

⁹ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14

Navedeni izvori jesu: Povelja Ujedinjenih naroda, Opća deklaracija o pravima čovjeka, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, Završnim akt Organizacije za europsku sigurnost i suradnju, Pariška Povelja za Novu Europu i drugi dokumenti OESS-a koji se odnose na prava čovjeka, osobito Dokument kopenhaskog sastanka OESS-a o ljudskoj dimenziji i Dokument moskovskog sastanka OESS-a o ljudskoj dimenziji, Konvencija Vijeća Europe za zaštitu prava čovjeka i temeljnih sloboda, te protokoli uz tu Konvenciju, Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, Konvencija o pravima djeteta, Deklaracija o ukidanju svih oblika nesnošljivosti i diskriminacije na temelju vjere i uvjerenja, Konvencija o borbi protiv diskriminacije u oblasti prosvjete, Deklaracija UN o pravima osoba pripadnika nacionalnih ili etničkih, vjerskih i jezičnih manjina, Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina Vijeća Europe, Europska povelja o regionalnim i manjinskim jezicima, Europska povelja o lokalnoj /mjesnoj/ samoupravi, Instrumenti SEI za zaštitu manjinskih prava te Preporuka iz Lunda o učinkovitom sudjelovanju nacionalnih manjina u javnom životu.

Katkada, teško je postići podudarnost između unutarnjeg prava zaštite nacionalnih manjina država te međunarodne zaštite nacionalnih manjina. Sukladno tome, došla je potreba za međunarodnim razvojem tzv. „općih načela prava“ kao svojevrstne unifikacije, odnosno kodifikacije svih akata zaštite manjina.

Prema Vukasu, na temelju cjelokupnog dosadašnjeg razvoja međunarodne zaštite manjina, opće zaštite prava čovjeka i unutrašnjeg prava država sljedeća nabrojena načela imaju karakter „općih načela prava“.¹⁰ Navodeći ova načela nemamo iluzija da se ne može dokazati da neko od njih ne zaslužuje obilježavanje kao „opće načelo prava“, kao i da se taj popis ne može dopuniti drugim načelima koja zaslužuju da se u njega unesu.¹¹ Bitno je, međutim, samo postojanje tih općih načela, tj. postojanje zaštite manjina kao instituta općeg prava.¹² Ista načela jesu:

1. pravo osobe da se izjasni kao pripadnik manjine;

¹⁰ B. Vukas, *Etničke manjine i međunarodni odnosi*, Školska knjiga, Zagreb, 1987., str. 126.

¹¹ *Ibid.* str. 128.

¹² *Ibid.*

2. pravo manjine, odnosno njezinih pripadnika na fizički opstanak;
3. pravo manjine na nesmetan ekonomski, društveni, politički i kulturni razvitak;
4. ravnopravnost pripadnika manjine s pripadnicima većinskog naroda u pogledu uživanja prava čovjeka i osnovnih sloboda i zabrana svih oblika diskriminacije pripadnika manjina, uključujući između ostalog:
 - a) pravo pripadnika manjina na državljanstvo države u kojoj žive, pod istim uvjetima pod kojima se ono daje pripadnicima većinskog naroda;
 - b) jednakost pripadnika manjine s većinskim narodom pred zakonom;
5. pravo manjine na upotrebu svog jezika u privatnom i javnom životu svojih pripadnika;
6. pravo manjine na škole svih stupnjeva s nastavom na jeziku manjine;
7. pravo manjine na razvoj vlastite kulture, uključujući osnivanje vlastitih kulturnih institucija, društava, zaklada itd.
8. pravo vjerskih manjina na ispovijedanje svoje vjere, na vjerske ustanove, organizacije i škole;
9. pravo pripadnika manjina na okupljanje i organiziranje radi djelatnosti usmjerenih na očuvanje i unapređivanje manjine;
10. pravo dobrovoljnog samostalnog financiranja, ali i pravo na pravedan dio državnih i društvenih budžetskih sredstava za sve djelatnosti usmjerene na očuvanje manjine;
11. pravo manjine na uspostavljanje i održavanje veza s matičnim narodom (nacijom);
12. pravo manjine da živi u društvu u kojem je spriječeno propagiranje ili provođenje rasne, nacionalne, etničke ili vjerske netrpeljivosti i mržnje;
13. dužnost manjine da ne djeluje protiv društveno- političkog uređenja, teritorijalne cjelovitosti, političke nezavisnosti, međunarodnih odnosa ili međunarodnog ugleda države u kojoj živi;¹³

¹³ B. Vukas, op.cit. (bilj. 10), str. 127.

3. ALBANSKA NACIONALNA MANJINA U REPUBLICI HRVATSKOJ

3.1. Povijest

Albanci su na hrvatska područja pristizali kroz nekoliko stoljeća, u nekoliko faza seoba. Prva je seoba bila prisutna za vrijeme mletačke vladavine u nas, pošto je područje Mletačke republike obuhvaćalo područja današnje primorske Hrvatske te Albanije. Zbog određenih gospodarskih razloga, u sklopu grupnih migracija, velik dio albanskih obitelji naseljavao se upravo na hrvatskim područjima.

Druga seoba vezana je uz turska osvajanja na području balkanskih država. Prodorom Turaka na ista područja dolazi do velikih migracija albanskih katoličkih obitelji prema zapadu. Ista je činjenica determinirala dolazak albanskih katoličkih obitelji na hrvatska područja. Kršćanske albanske obitelji također dolaze na hrvatska područja u vrijeme oslobodilačkih ratova od turske vlasti, no dobar dio njih migrira s istočnih hrvatskih područja na ona zapadna.

Velik dio migracija Albanaca na hrvatska područja karakterističan je za razdoblje kraja prve polovice te drugu polovicu 20. stoljeća gdje se velik dio kosovskih Albanaca doseljava na područje Hrvatske. Razlozi su bili gospodarske te političke naravi. Kraj druge polovice 20. stoljeća bio je prilično buran i turbulentan u srpsko-kosovskim odnosima. Socijalistička Republika Srbija nije bila zadovoljna ustavnim rješenjima iz 1974. godine koja su se odnosila na status autonomne pokrajine Kosovo. Tvrdilo se da su time Kosovo i Vojvodina postajali države sa svim atributima.¹⁴ U vidu istih nezadovoljstava te prilično agresivne srpske politike koja je nedugo kasnije poprilično eskalirala, velik broj kosovskih Albanaca bio je prisiljen emigrirati u mnogobrojne države, pa samim time i u Hrvatsku.

Za vrijeme Domovinskog rata u Republici Hrvatskoj velik se broj Albanaca borio upravo na hrvatskoj strani. Nekolicina albanskih oficira JNA prelazi u redove hrvatske vojske i čini jezgru njezina zapovjednog sastava.¹⁵

¹⁴ I. Goldstein, Hrvatska povijest, Novi Liber, Zagreb, 2003., str. 363.

¹⁵ Ibid. str. 394.

Albanska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj Ustavom je priznata nacionalna manjina čiji pripadnici uživaju sva ona prava koja pripadaju pripadnicima nacionalnih manjina u nas.

3.2. Statistički podaci

Albanska nacionalna manjina zaštićena je Preambulom Ustava Republike Hrvatske kao jedna od nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

U 2011. godini u Republici Hrvatskoj je popisano 17.513 pripadnika albanske nacionalne manjine. Najviše Albanaca živi na području Grada Zagreba, Primorsko-goranske, Istarske, Splitsko-dalmatinske županije, Osječko-baranjske, Zagrebačke i Bjelovarsko-bilogorske županije.¹⁶

Iz Državnog proračuna Republike Hrvatske u 2013. godini za pripadnike albanske nacionalne manjine raspoređena su sredstva u iznosu od 753.000 kuna za programe informiranja, izdavaštva, kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija.¹

Na izborima za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina održanim 2011. godine pripadnici Albanaca izabrali su 14 vijeća albanske nacionalne manjine i 24 predstavnika. Albanci su osnovali i Koordinaciju vijeća albanske nacionalne manjine za Bjelovarsko–bilogorsku županiju, a članovi su Koordinacije vijeća nacionalnih manjina za Grad Zagreb².

U Hrvatskome saboru interese albanske nacionalne manjine predstavlja zastupnik Nedžad Hodžić koji zastupa ukupno 5 nacionalnih manjina (bošnjačku, slovensku, makedonsku, albansku i crnogorsku nacionalnu manjinu). Pripadnici Albanaca također i imaju svog predstavnika u Savjetu za nacionalne manjine.³

Unija zajednica Albanaca središnja je udruga albanske nacionalne manjine koja izdaje mjesečni informativni list na albanskom jeziku "Informatori", a programom izdavaštva obuhvaćeni su uglavnom autori Albanci koji su stvarali u Hrvatskoj. U okviru Unije zajednica Albanaca u Republici Hrvatskoj djeluje sedam zajednica: Zajednica Albanaca za Grad

¹⁶ Službene stranice Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, 15.3.2015. URL: http://www.uljppnm.vlada.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=14

¹ Ibid.

² Ibid.

³ Ibid.

Zagreb i Zagrebačku županiju, Primorsko-goransku, Istarsku, Zadarsku, Bjelovarsko-bilogorsku, Osječko-baranjsku i za Grad Osijek. U okviru programa kulturnog amaterizma i kulturnih manifestacija priređuju se tribine, izložbe i obljetnice o životu i djelu Albanaca koji su značajni za očuvanje kulturnog, vjerskog i jezičnog identiteta.⁴

Program kulturnog amaterizma i program kulturnih manifestacija uz zajednice Unije Albanaca ostvaruje Albansko kulturno društvo „Shkendija” iz Zagreba, koje njeguje albanski folklor i glazbu djelovanjem folklorne, dramske i glazbene sekcije i Udruga albanskih žena „Drita” iz Zagreba. Klub albanskih žena „Kraljica Teuta” djeluje od 1996. godine s ciljem očuvanja albanske i hrvatske kulturne baštine te uspješno ostvaruje program informiranja tiskanjem časopisa za ženu i obitelj „Iliria”, kao i program kulturnog amaterizma obilježavanjem značajnih datuma iz povijesti Albanaca te organiziranjem tematskih okruglih stolova.⁵

4. ALBANSKA NACIONALNA MANJINA U GRADU OSIJEKU

4.1. Dolazak Albanaca u grad Osijek- povijesni pregled

U 18. stoljeću grad Osijek počinje se razvijati kao moderan i uzoran grada tadašnje Habsburške monarhije. Dolazi do izgradnje vojarni, crkava i samostana, bolnice, školi, dolazi do cvjetanja trgovine te zanatstva te samim time grad Osijek dobiva novo, modernije ruho i izgled. Grad Osijek postupno je postajao središte Slavonije te zbog iste činjenice privlačio brojne pridošlice. Brojni Nijemci, Srbi i Mađari počeli su se naseljavati u gradu Osijeku te njegovim prigradskim naseljima. U istu etnički šaroliku sredinu počinju pristizati i Albanci katolici (Klementinci) zajedno sa svojim prognanim nadbiskupom Mihaelom Summom. O povijesti Albanaca u gradu Osijeku u tom razdoblju saznajemo upravo preko zapisanih činjenica o životu i djelovanju prognanog skopskog nadbiskupa Mihaela Summe. Od utruća ranokršćanske biskupije u Mursi nije poznato da je neki katolički biskup, osim Mihaela Summe, rezidirao u istom gradu.⁶

⁴ Ibid.

⁵ Službene stranice Kluba albanskih žena Hrvatske „Kraljica Teuta”, 16.3.2015. URL: <http://kkraljica-teuta.blogger.index.hr/default.aspx?id=1029501>

⁶ Z. Forq, Mihael Summa i Albanci u Osijeku, *Diacovensia*, vol. V, No.1., 1997., str. 127.

Mihael Summa rođen je u mjestu Babba u skopskoj nadbiskupiji u Albaniji 12. ožujka 1695. godine u plemićkoj katoličkoj obitelji. Bio je uzoran svećenik, koji je znao albanski, hrvatski i turski, itekako cijenjen od Turaka, bio u miru s pravoslavicima te je često znao i riskirati svoj život kada je za vrijeme epidemije kuge posjećivao i krijepio umiruće.⁷ Zbog turskih osvajanja dolazi u Osijek 1739. godine te s njim dolazi i velik broj albanskih katoličkih obitelji.

Godine 1703., radi Rakocijeve bune u naše se krajeve i grad Osijek počinju doseljavati pripadnici tzv. Čiprovačke kolonije. Bile su to katoličke albanske obitelji iz Čiprova, Železne, Klisure i Kopilovca u bugarskom Banatu⁸. Turci su 1688. godine razorili Čiprovac te protjerali njegovo stanovništvo zbog neuspjele pobune koju su podigli stanovnici istog sela. U Osijek pristižu uglavnom trgovačke obitelji, a nekim od njih će tu biti priznato staro albansko plemstvo. Bile su to obitelji Cragna-Junković, Gambarara- Cambesi, katolički Černoevići, Kostići, Čerkići, Stekići, Lekići, Frankolukini i Nikolantini⁹. Velik dio mladih Albanaca klerika poučavao je svećenik Skopske nadbiskupije Pavao Sogagni. Nakon raspuštanja Družbe Isusove u gradu Osijeku velik dio istih klerika odlazi u grad Zagreb.

Nakon perioda turskih osvajanja, iduće razdoblje velikog doseljavanja Albanaca u grad Osijek jest druga polovica dvadesetog stoljeća koje obilježavaju teške prilike na području Autonomne pokrajine Kosovo izazvane turbulentnim i napetim odnosima između iste pokrajine i Savezne Republike Srbije. Takvi su odnosi donijeli brojne neprilike po kosovska područja, osiromašujući ih, stavljajući cjelokupno gospodarstvo na provaliju egzistencijalne sudbine brojnih kosovskih građana koji su morali potražiti novo utočište u brojnim državama. Samim time, određeni broj kosovskih Albanaca pristiže u grad Osijek koji će im biti dom dugi niz godina.

Određeni su Albanci došli zajedno sa svojim obiteljima te su ovdje nastavili svoje živote, dok su se određeni asimilirali te zasnovali obitelj s pripadnicima lokalnog osječkog stanovništva. Dolazak Albanaca u Osijek rezultirao je procvatom mnogobrojnih samostalnih obrta od strane manjinskog albanskog stanovništva. Nicali su mnogobrojni restorani, pekarnice, slastičarnice te zlatarnice. Od davnina je kao dio albanske kulture bio prepoznat

⁷ Ibid. str. 129.

⁸ Ibid. str. 132.

⁹ Loc.cit.

poseban način izrade nakita od zlata i srebra- filigran.¹⁰ U gradu Osijeku filigrane izrađuje samo poznati i ugledni zlatar Mateo Peroli, pripadnik albanske nacionalne manjine.¹¹

Prema određenim pretpostavkama, u Osječko-baranjskoj županiji danas obitava oko 900 pripadnika albanske nacionalne manjine, dok ih je u gradu Osijeku oko 437.¹²

4.2. Realizacija prava albanske nacionalne manjine u gradu Osijeku

4.2.1. Zastupljenost albanske nacionalne manjine u predstavničkim tijelima na lokalnoj razini

Prema Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina pripadnici određene nacionalne manjine imaju, između ostalog, pravo na „zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini te u upravnim i pravosudnim tijelima.“

Vijeće albanske nacionalne manjine u Osječko- baranjskoj županiji broji sveukupno 25 članova na čijem je čelu predsjednik Basri Haliti.¹³ Sjedište Vijeća nalazi se u Valpovu.¹⁴ Vijeće ima i vlastiti statut donijet na temelju čl. 27. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Što se tiče grada Osijeka, Vijeće albanske nacionalne manjine grada Osijeka broji sveukupno 15 članova na čijem je čelu predsjednik Nikolle Kolgjeraj.¹⁵

4.2.2. Nacionalna zajednica Albanaca Slavonije i Baranje

Nacionalna zajednica Albanaca Slavonije i Baranje dugi se niz godina brine za očuvanje nacionalne, jezične i kulturne baštine Albanaca na području Slavonije i Baranje. Osnivanje iste zajednice emanira iz prava zajamčenih, prije svega, također Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

¹⁰ Službene stranice Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, Hrvatska enciklopedija, 18.3.2015. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1364>

¹¹ Službene stranice Hrvatske radiotelevizije, 20.3.2015. URL: <http://www.hrt.hr/enz/manjinski-mozaik/276300/>

¹² Ibid.

¹³ Službene stranice Nacionalne zajednice Albanaca Slavonije i Baranje, 25.3.2015. URL: <https://albancisib.wordpress.com/about/clanovi-vijeca-obz/>

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Ibid.

Članak 7. navedenog ustavnog zakona jamči „kulturnu autonomiju održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture te očuvanja i zaštite svojih kulturnih dobara i tradicije (st. 4.) te samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarenjem zajedničkih interesa (st.7.).“

Nacionalna zajednica Albanaca Slavonije i Baranje uvelike je doprinijela razvoju albanske jezične, nacionalne i kulturne baštine u gradu Osijeku, pogotovo velikom doprinosu učenja albanskog jezika u dvije osječke osnovne škole, otvaranjem Albanske čitaonice u okviru Gradske i sveučilišne knjižnice, proslavom neovisnosti Kosova te proslave 100. godišnjice neovisnosti Albanije.

4.2.3. Učenje albanskog jezika u dvije osječke osnovne škole

U Osnovnoj školi „Vijenac“ te Osnovnoj školi „Sveta Ana“ omogućeno je učenje albanskog jezika za sve osnovnoškolce pripadnike albanske nacionalne manjine s područja grada Osijeka.

Riječ je o nastavi njegovanja albanskog jezika i kulture, a koju je prihvatilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Radi se o izbornom programu po modelu C osnovnoškolskog obrazovanja. Nastava se održava subotom, i to tri sata za učenike nižih te tri sata za učenike viših razreda. Pohađat će je svi zainteresirani osnovnoškolci albanske nacionalnosti s područja grada Osijeka, a za sve njih nastava će biti besplatna.¹⁶ Udžbenike za učenike osiguralo je Ministarstvo dijaspore Republike Kosovo.¹⁷ Pravo dijeljenja besplatnih udžbenika osigurano je člankom 16. (st.2.) Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina: „Udruge pripadnika nacionalnih manjina i vijeća nacionalnih manjina odnosno predstavnici nacionalnih manjina mogu od tijela države naroda s kojim dijele obilježja iz stavka 1. ovog članka i od pravnih osoba te države primati bez plaćanja carine novine, časopise, knjige, filmove, videokasete, nosače zvuka, u ograničenom broju primjeraka, koje koriste za svoje potrebe, i mogu ih, bez plaćanja naknade, dijeliti pripadnicima nacionalne manjine.“

O koliko je, za pripadnike albanske nacionalne manjine, velikom događaju riječ svjedoči i velik broj uglednih uzvanika koji

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Službene stranice Hrvatske radiotelevizije, 26.3.2015.
URL: <http://www.hrt.hr/enz/manjinski-mozaik/276300/>

su prisustvovali svečanoj ceremoniji otvorenja. Na otvorenju su prisustvovali Pëllumb Qazimi, veleposlanik Albanije u Republici Hrvatskoj, Valdet Sadiku, veleposlanik Republike Kosovo, Meri Shahini, ministrica savjetnica u Veleposlanstvu Republike Albanije u Hrvatskoj te počasni konzul Republike Albanije, ujedno i predsjednik Vijeća albanske manjine Osječko-baranjske županije, Basri Haliti, i predsjednik Vijeća albanske nacionalne manjine Grada Osijeka Nikolle Kolgjeraj.

Ista činjenica o velikom broju uzvanika pripadnika albanske nacionalnosti, dijeljenja besplatnih udžbenika te donacije knjiga Odjelu albanske čitaonice od strane tijela Republike Kosovo svjedoči o konkretnoj i organiziranoj realizaciji prava zajamčenih člankom 16. (st.1.) Ustavnog zakona o zaštiti prava nacionalnih manjina: „Pripadnici nacionalnih manjina, njihove udruge i vijeća nacionalnih manjina odnosno predstavnici nacionalnih manjina slobodno održavaju veze s narodom s kojim dijele ista etnička, jezična, kulturna i/ili vjerska obilježja, te s pravnim osobama sa sjedištem na području države tog naroda koje obavljaju djelatnosti odgoja i obrazovanja, znanosti, kulture, nakladničke (izdavačke) i humanitarne djelatnosti.“

4.2.4. Albanska čitaonica u okviru Gradske i Sveučilišne knjižnice Osijek

U okviru Gradske i Sveučilišne knjižnice Osijek dugi niz godina otvoren je Odjel austrijske čitaonice, dok je nedavno građanima na raspolaganju i Odjel albanske čitaonice. Otvoren je dječji odjel i odjel za odrasle s knjigama na albanskom jeziku, koje je doniralo Veleposlanstvo Republike Kosovo i Ministarstvo iseljništva Republike Kosovo.¹⁸

Članak 15. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina glasi da „pripadnici nacionalnih manjina radi očuvanja, razvoja, promicanja i iskazivanja svog nacionalnog i kulturnog identiteta mogu osnivati udruge, zaklade i fundacije te ustanove za obavljanje djelatnosti javnog priopćavanja, kulturne, izdavačke (nakladničke), muzejske, arhivske, knjižnične i znanstvene djelatnosti.“

Sukladno istoj odredbi, sve knjige Odjela albanske čitaonice na albanskom su jeziku te je ista činjenica odlična

¹⁸ Službene stranice Glasa Slavonije, 29.3. 2015.

URL: <http://www.glas-slavonije.hr/200175/3/GISKO-otvorio-Odjel-albanske-knjižnice>

prilika za sve pripadnike albanske nacionalne manjine u gradu Osijeku, ali i cijeloj Osječko-baranjskoj županiji da upoznaju vlastitu kulturu, povijest, jezik te cjelokupnu nacionalnu baštinu. Također, otvorenje Odjela albanske knjižnice izuzetno je korisno za sve osnovnoškolce koji uče albanski jezik u dvije osječke osnovne škole jer će istom prilikom moći iščitavati konkretnu albansku literaturu unaprjeđujući vlastiti govorenje i razumijevanje vlastitog materinjeg jezika.

4.2.5. Stota godišnjica proslave neovisnosti Republike Albanije i proslava neovisnosti Republike Kosovo

Prema članku 14. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina „slobodna je uporaba znamenja i simbola nacionalnih manjina i obilježavanje praznika nacionalnih manjina.“

Sukladno tome, albanska nacionalna manjina 2012. godine proslavila je na prigodan način 100. godišnjicu neovisnosti Republike Albanije te neovisnost Republike Kosovo.

Proglašenje neovisnosti Republike Albanije dogodilo se 28. studenog 1912. na velikoj skupštini u Valoni te isti dan najvažniji je dan albanske povijesti izboren nakon dugogodišnje borbe i želje Albanaca za vlastitom državom. U povodu 100. godišnjice proglašenja neovisnosti Republike Albanije, Nacionalna zajednica Albanaca Slavonije i Baranje organizirala je proslavu u Hotelu Mursa u Osijeku. U kulturnom dijelu programa nastupili su članovi AKDH Shkendija iz Zagreba, a kasnije je više od 300 uzvanika zabavljao orkestar Okarina.¹⁹

Dana 17. veljače 2008. godine, nakon kobnog rata te dugogodišnje želje naroda Kosova, Kosovo je proglasilo svoju neovisnost od Republike Srbije. U subotu, 18. veljače 2012. godine, prigodnom je svečanošću obilježen Dan nezavisnosti Republike Kosovo od strane albanske nacionalne manjine u gradu Osijeku. Svečanosti su nazočili tajnik veleposlanstva Republike Kosovo Gani Mulliqi, počasni konzul Republike Albanije u Republici Hrvatskoj Basri Haliti, predstavnici Osječko-baranjske županije i grada Osijeka te brojni drugi uzvanici.²⁰

¹⁹ Službene stranice Glasa Slavonije, 31.3. 2015.

URL: <http://www.glas-slavonije.hr/182598/3/Stotinu-godina-neovisnosti>

²⁰ Službene stranice Nacionalne zajednice Albanaca Slavonije i Baranje, 31.3.2015.

URL: <https://albancisib.wordpress.com/2012/02/18/dan-drzavnosti-republike-kosovo/>

5. ZAKLJUČAK

Sustav međunarodne zaštite manjina te zaštite manjina u okviru unutarnjeg prava države stvoren je kako bi pripadnici nacionalnih manjina ostvarili sva ona prava koja im pripadaju *ipso facto*. Republika Hrvatska išla je istim putem te je zahvaljujući unutarnjim pravnim aktima, a koji su u skladu s onim međunarodnim, zaštitila sve aspekte ostvarivanja prava nacionalnih manjina.

Albanska nacionalna manjina u Republici Hrvatskoj jedna je od najbrojnijih, zastupljena na njezinom teritoriju dugi niz godina. Jedan se njen dio i asimilirao, no čuvajući pritom vlastitu tradiciju, povijest, jezik, kulturu te nacionalni identitet. Albanska nacionalna manjina ostvaruje velik dio svojih ustavom zajamčenih prava, organiziravši različite udruge, zajednice, institucije, portale te ceremonije na bazi cijele Republike Hrvatske.

U gradu Osijeku zastupljene su brojne nacionalne manjine te je ona albanska također jedna od najbrojnijih. Albanska nacionalna manjina u gradu Osijeku postupno, sustavno i sve više radi na očuvanju vlastitog nacionalnog identiteta, na očuvanju vlastite kulture, jezika te tradicije. Njihova organiziranost i predanost daje na šarolikosti grada Osijeka jer se samim time obogaćuje i cjelokupni jezični te kulturni identitet grada Osijeka, kandidata za Europsku prijestolnicu kulture. Grad Osijek dosada je poticao svaki oblik zaštite prava nacionalnih manjina te je, uz pripadnike iste, jedan od najzaslužnijih za konkretnu realizaciju njihovih prava.

Nesporno je da će albanska nacionalna manjina u gradu Osijeku i dalje raditi na očuvanju vlastitog nacionalnog identiteta, jezika, kulture te tradicije. Taj će rad i trud doprinosti ne samo albanskoj nacionalnoj manjini, nego i cijelom gradu Osijeku te Republici Hrvatskoj čije su nacionalne manjine dio njezine povijesti, kulture, tradicije te nacionalnog identiteta.

LITERATURA

KNJIGE I ČLANCI:

1. B. Vukas, Etničke manjine i međunarodni odnosi, Školska knjiga, Zagreb, 1987.
2. I. Goldstein, Hrvatska povijest, Novi Liber, Zagreb, 2003.

3. J. Andrassy et al, Međunarodno pravo 1, Školska knjiga, Zagreb, 2010.
4. M. V. Mukić, Opći pravni rječnik, Narodne novine, Zagreb, 2006.
5. V.- Đ. Degan, Međunarodno pravo, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
6. Z. Forq, Mihael Summa i Albanci u Osijeku, Diacovensia, vol. V, No.1., 1997.

PRAVNI PROPISI:

1. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
2. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina, Narodne novine 155/02, 47/10, 80/10, 93/11

VRELA S INTERNETA:

1. Službene stranice Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, 14.3.2015.
URL: http://www.uljppnm.vlada.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=43&Itemid=14
2. Službene stranice Glasa Slavonije, 29.3. 2015.
URL: <http://www.glas-slavonije.hr/200175/3/GISKO-otvorio-Odjel-albanske-knjiznice>
3. Službene stranice Glasa Slavonije, 31.3. 2015.
URL: <http://www.glas-slavonije.hr/182598/3/Stotinu-godina-neovisnosti>
4. Službene stranice Hrvatske radiotelevizije, 20.3.2015.
URL: <http://www.hrt.hr/enz/manjinski-mozaik/276300/>
5. Službene stranice Kluba albanskih žena Hrvatske „Kraljica Teuta“, 16.3.2015.
URL: <http://kkraljica-teuta.blogger.index.hr/default.aspx?id=1029501>
6. Službene stranice Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, Hrvatska enciklopedija, 18.3.2015.
URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1364>
7. Službene stranice Nacionalne zajednice Albanaca Slavonije i Baranje, 25.3.2015.
URL: <https://albancisib.wordpress.com/about/clanovi-vijeca-obz/>

IMPLEMENTATION OF THE CONSTITUTIONAL RIGHTS AND HISTORY OF ALBANIAN NATIONAL MINORITY IN CITY OF OSIJEK

(Summary)

In this paper, conceptually divided into five chapters, the author examines, analyzes, and, finally, illustrates how the Albanian national minority in the city of Osijek managed to implement their rights which they have under Croatian internal law and order and the order of the international community. The first two chapters relate to the whole basis of the protection of the rights of national minorities,. In the third chapter, there is an introduction to the Albanian national identity in the Republic of Croatia. The last and crucial chapter is conceived of two parts : the history of the Albanian national minority and the realization of their rights in the city of Osijek, but also the whole of Osijek-Baranja County .

Keywords: national minority, rights, Albanians, history, city of Osijek, language, culture